

שיקלא וטריא

בבא קמא עג

לעלוי נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה
מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו
ערום עליהן(שמערים שיתקיים
תורתו) שנאמר (משלי ח) אני
חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

נפק"מ בין השתי לשונות של רבא

מאי בינייהו?

1. דאסהידו ביה תרי לחד^{רע} עמנו הייתם, ותרי לחד – שכאן אין חידוש.
2. דפסלינהו בגזלנותא ר"ל שלא הוזמו אלא העידו שהראשונים פסולים הם, ולא שייך כאן לומר מדוע סומכים על האחרונים יותר מהראשונים, שכאן עניין אחר הוא.

להך לישנא דאמרת משום חידוש ליכא, והם פסולים למפרע.

להך לישנא דאמרת משום פסיידא דלקוחות, איכא תקנה.

כיצד ההלכה

אמר רבי ירמיה מדפתי עבד רב פפא עובדא כוותיה דרבא.

רב אשי אמר הלכתא כוותיה דאביי.

והלכתא כוותיה דאביי ביע"ל קג"ם דהיינו -

י- יאוש שלא מדעת.

ע- עד זומם שנפסל למפרע כאביי.

ל- לחי העומד מאיליו.

ק- קידושין שלא נמסרו לביאה.

ג- גילוי דעת בגיטין האם מועיל לבטל את הגט.

ם – מומר אוכל בבלות להכעיס.

לפי כל האמור, הגמרא מבארת את המקרה הראשון של המשנה בכת בלבד לפי הפס"ד שמכאן ולהבא הוא נפסל, ומקשה על הפס"ד שלמפרע הוא נפסל.

תנן גבב על פי שנים וטבא ומכר על פיהם ונמצאו זוממין, משלמין את הכל דהיינו ד' וה'.

א. מ"ד מכאן ולהבא נפסל: וכך הם סדר הדברים:

(1) שהעידו על הגניבה,

(2) וחזרו והעידו על הטביחה,

(3) והוזמו על הגניבה,

(4) וחזרו והוזמו על הטביחה,

ב. מ"ד למפרע הוא נפסל.

אם נבוא להסביר כסדר הזה, ישנה קושיה על מ"ד זה, כדלהלן:

(קושיה) ואי סלקא דעתך למפרע הוא נפסל, הני כיון דאיתזמו להו אגניבה (3) איגלאי מילתא למפרע דכי אסהדו אטביחה (2) פסולין הוו! אמאי משלמין אטביחה? היה להם לשלם כפל בלבד.

(תירוץ) אמרי הכא במאי עסקינן כגון שהוזמו על הטביחה תחילה, והסדר היה כך:

(1) שהעידו על הגניבה,

(2) וחזרו והעידו על הטביחה,

(3) והוזמו על הטביחה,

(4) וחזרו והוזמו על הגניבה.

אמרי סוף סוף כי הדרי מיתזמי אגניבה (4) איגלאי מילתא דכי אסהדו אטביחה (2) פסולין הוו, אמאי משלמי אטביחה?

(מסקנה) והלכתא שהעידו^{רע} בבת אחת, ר"ל (1) ו(2) היו בבת אחת, והוזמו – ר"ל

למרות שלמפרע הם נפסלים והיינו שפסולים לכל הדעות, מ"מ מכיוון שכל העדות היה בתוך כדי דיבור, ולא אומרים כן.

^{רע} תוספות ד"ה דאסהידו ביה תרי בחד ותרי בחד. משמע לפי שיש שני מזימים על כל אחד ואחד לא היו חידוש ותימה מה בכך הרי תרי כמאה הוו ונראה לפרש דאסהידו ביה תרי בחד כגון שאין הניזומין מסייע אחד לחבירו שאין האחד יודע כלום בעדותו של חבירו שראה אחד מחלון זה ואחד מחלון זה או בהודאה אחר הודאה ואילו שנים מזימים את שניהם שכך שיום אלו כמו אחרים ולא נקט האי לישנא אלא משום דמשתמע מינה שאין המוזמין מסייעין. זה את זה:

^{רע} תוספות ד"ה שהעידו בבת אחת והוזמו. דכיון שהעידו בבת אחת ליכא למימר בשעת עדות טביחה פסולין היו אע"ג דלמפרע הוא נפסל דכיון שהעידו בבת אחת כשרים היו כשהעידו על הטביחה כיון שהיו יכולין לחזור בהו על העדות של גניבה דתוך כדי דיבור הוה ועל מה שפירש בקונטרס דלא גרסינן והוזמו בבת אחת דבהזמה לא איכפת לן אי בבת אחת אי בזה אחר זה היה ובלבד שהוזמו על הטביחה תחילה וקשה לר"י דמה מרויח בקונט' בהזמת טביחה תחילה דאי משום שאם הוזמו על הגניבה תחילה הוו מוכחשים על הטביחה ואנן אליביה דאביי ניתן לקבל את סיכומו 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

סיכום הדף היומי שקלא וטריא בבא קמא עג

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה
מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו
ערום עליהן (שמערים שיתקיים
תורתו) שנאמר (משלי ח) אני
חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

- (1) [קמאי] דאתו בי תרי ואמרי (1) **הפיל את שינו** (2) **סימא את עינו** -
דבעי מיתב ליה הרב דמי עינו -
- (2) ואתו בי תרי מציעאי ואמרי **עינו** והדר **שינו** ולא את עינו, שדמי עינו יקרים
משינו - דלא בעי למיתב ליה אלא דמי שינו - דקא מכחשי ליה קמאי
למציעאי, והיינו שהרי הרב אומר כן דניחא ליה במאי דקאמרי שאינו
משלם אלא דמי שינו בלבד.
- (3) וקתני ונמצאו זוממין -

לכן מציעאי משלמין דמי עין לעבד כפי מה שרצו להפסידו.

שמע מינה הכחשה תחילת הזמה היא - ר"ל אם היינו אומרים דלאו התחלת הזמה
היא, אזי האמצעים אינם נעשים זוממין שכבר התבטלה לגמרי ושוב לא שייך להזימם.

[עד כאן דף עג עמוד ב]

הגמרא דוחה זאת ומסבירה באופן שונה - כדלהלן:

(דחיה) אמרי אי תוך כדי דיבור כדיבור דמי דכולי עלמא למפרע הוא נפסל.

ג. אלא הכא בתוך כדי דיבור כדיבור דמי קא מפילגי.

רבנן - סברי תוך כדי דיבור לאו כדיבור דמי ולכן ישנם שתי עדויות ולכן הדיבור הראשון
עדיין היה בכשרותו.

ורבי יוסי סבר תוך כדי דיבור כדיבור דמי וכאחד עדות דמי והרי פסולים מאותה שעה.

שיטת רבי יוסי האם תוך כדי דיבור כדיבור דמי

וסבר ר' יוסי תוך כדי דיבור כדיבור דמי?

והתנן הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים:

א. ר"מ - הרי זו תמורת עולה - סובר תפוס לשון ראשון.

ב. ר' יוסי אומר אם לכך נתכוון מתחילה, הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות
כאחד, דבריו קיימים.

ואם אמר תמורת עולה ונמלך ואמר תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה והחידוש

הוא - מבאר רב פפא - נמלך בתוך כדי דיבור^{רפא} ולמרות זאת זה נחשב כשני דיבורים -

אלמא דתוך כדי דיבור לאו כדיבור דמי.

עתה הגמרא מחלקת שישנם שני שיעורים של כדי דיבור, באחד מהם סובר רבי יוסי

שנחשב כדיבור דמי - כדלהלן:

(תירוץ) אמרי תרי תוך כדי דיבור הוי^{רפב}:

חד: כדי שאילת תלמיד לרב - 'שלום עליך רבי ומורי'.

וחד: כדי שאילת הרב לתלמיד - 'שלום עליך'.

כי לית ליה לרבי יוסי כדי שאילת תלמיד לרב^{רפג}: 'שלום עליך רבי ומורי' דנפיש.

כדי שאילת הרב לתלמיד 'שלום עליך' אית ליה:

האם הכחשה תחילת הזמה

בעדים זוממים הכלל הוא שהם נענשים דווקא אם נגמר דינם ואחר כך באו עדים והזימו
אותם (עימנו הייתם ביום פלוני). סוגיא זו דנה במקרה כזה: שבה כת ראשונה להעיד,
ובאה כת שניה והכחישו אותה, כגון שהראשונים אמרו שפלוני הרג והאחרונים אמרו
שלא הרג. ולאחר מכן באו כת שלישית והזימו את הכת הראשונה ואמרו עימנו הייתם
ביום פלוני. ובזה יש מקום לומר שאין דיני הזמה שהרי הראשונים הוכחו מקודם
ובטלה עדותם לגמרי. ורוב סובר שמחשיבים את ההכחשה כמו התחלת הזמה, ומאז
נחשב כהתחלת שמסתיים בהזמה הסופית - להלן דינו ומהיכן אפשר לדייק זאת.

אמר רבא עדים שהוכחו ולבסוף הוזמו נהרגין - דהכחשה תחילת הזמה היא
אלא שלא נגמרה.

אמר רבא מנא אמינא לה?

להלן הברייטא שהגמרא דנה בארוכה ברישא, ובהמשך יבואר הסיפא, ורבא יבאר כיצד

אפשר להוכיח מכאן את דינו:

דתניא-

[רישא] מעידיני באיש פלוני (1) **שסימא את עין עבדו**, ובזה ויוצא לחרות, (2) **והפיל**

את שינו, ורבו חייב לשלם לו את דמי שינו, שהרי הרב אומר כן. ר"ל נוח לרב העדות

הזאת, ונמצאו זוממין, משלמין דמי עין לעבד.

הוא מוכיח שאם נבאר את הברייטא כפשוטה ישנם שלוש קושיות:

היכי דמי?

אילימא כדקתני דליכא כת אחרינא-

(קושיות)

1. משלמין דמי עין לעבד? בתר דמפקי ליה לחירות דמי עינו קבעי
שלומי?

2. ועוד דמי כוליה עבד לרב בעי לשלומי?

3. ועוד 'שהרי הרב אומר כן' - הרב מי ניחא ליה?

אלא כגון:

קטן שדומה לנתכונין תחילה לכך דבריו קיימים ואפי' לא נתכוין נמי כיון דכדיבור דמי אבל בנמלך
כלומר שאומר תוך כדי דיבור גדול שדומה כמו נמלך הרי זו תמורת עולה אפי' נתכוין תחילה
לשניהם:

^{רפ} תוספות ד"ה כדי שאילת תלמיד לרב. והא דאמר בפרק תפלת השחר (ברכות ד' כז: ושם).
הנותן שלום והמחזיר שלום לרבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל היינו כשנותן שלום לרבו
כמו לחבירו כמו שאמר ליה שלום עליך ולא אמר רבי והא דאמר בפ' ר"ע (שבת ד' פט.) כלום
יש עבד שנותן שלום לרבו עבד שאני שאימת רבו עליו ובשום ענין אין ליתן לו שלום:

^{רפא} תוספות ד"ה ונמלך תוך כדי דיבור כו'. למאי דסבר נמי השתא דרבי יוסי סבר תוך כדי
דיבור לאו כדיבור דמי נראה דכשמתכוין לכך ואמר היום תמורת שלמים ולמחר תמורת עולה
דאין דבריו קיימים והוא כמו דברים שבלב ודוקא תוך כדי דיבור הוא דמהני לדענן לפרש דבריו
מהני תוך כדי דיבור:

^{רפב} תוספות ד"ה תרי תוך כדי דיבור הוו. השתא תוך כדי דיבור דתמורה איירי תוך כדי דיבור
גדול וכיון דתוך כדי דיבור קטן אית ליה ותוך כדי דיבור גדול לית ליה נראה דתוך כדי דיבור
גדול אין מועיל כלום אפי' לפרש דבריו דלא הוי אלא כאומר היום תמורת עולה ולמחר תמורת
שלמים דהוה דברים שבלב וה"פ דברייטא אם לכך נתכוין תחילה כלומר שאומר תוך כדי דיבור